

которые оказались в затруднительных обстоятельствах, мотивация к изменениям, сильные стороны семьи.

MIXEEVA OKSANA, *Description of the principles of social support for families who find themselves in difficult circumstances.*

The article described the concept of social support and the basic principles it presented the basic forms and methods of social support for families. The characteristic principles of social support for families who find themselves in difficult circumstances detailed principles of empowerment, motivation to change, taking into account the strengths of the family, described a network of social support for families. Determined and described approaches used in working families who find themselves in difficult circumstances.

Keywords: social support, types of support to families, social security, social assistance and social services to families.

УДК 371.134:364.444

Мирошніченко Н. О.

ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ЛЮДЬМИ, ЯКІ ЖИВУТЬ З ВІЛ/СНІД

У статті розкриваються проблеми, пов'язані з професійною підготовкою кваліфікованих працівників соціальної сфери до роботи з ВІЛ/СНІД клієнтами, що передбачає ґрунтовну теоретичну та практичну підготовку фахівців, упровадження нових технологій організації навчального процесу. Автор розкриває нормативно-правові засади державної політики щодо забезпечення та реалізації прав ВІЛ-інфікованих. Аналіз проблеми підготовки працівників соціальної сфери до роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД, дозволив виокремити суперечності, що розкриті в статті. Подолання означених суперечностей потребує забезпечення необхідних педагогічних умов для формування готовності працівників соціальної сфери до роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД. Тому, виходячи з вищезначених педагогічних умов, в статті розкривається, що є обов'язковими при підготовці спеціалістів соціальної сфери до роботи з клієнтами з ВІЛ, зокрема, що фахівці у своїй роботі повинні керуватися принципами та володіти певними знаннями і навичками; розкриваються принципи, якими має керуватися фахівець у роботі з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД; знання, якими має володіти працівник соціальної сфери у роботі з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД.

Ключові слова: працівники соціальної сфери, ВІЛ/СНІД, ВІЛ/СНІД клієнти, сім'ї, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей.

В умовах соціально-економічних реформ українське суспільство потребує кардинальних змін в освітній системі щодо професійної підготовки фахівців

соціальної сфери при вирішенні багатьох проблем соціального характеру. Тому одним зі стратегічних завдань модернізації системи вищої освіти України на сучасному етапі є забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, здатних надавати різним групам клієнтів кваліфіковану допомогу у вирішенні різноманітних проблем, здійснювати психолого-педагогічну та соціальну підтримку особистості, створювати сприятливі умови соціалізації особистості на рівні міжнародних вимог, відображених у Болонській декларації. Проблема підготовки фахівців соціальної сфери здійснюється на основі вітчизняних нормативно-правових документів, зокрема Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття), Національної доктрини розвитку освіти, Закону України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю».

Тому на сьогодні особливої актуальності набуває підготовка висококваліфікованих працівників соціальної сфери до роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД. Це, у свою чергу, обумовлено такими факторами: розповсюдження швидкими темпами епідемії ВІЛ-інфекції; підвищенням уваги з боку суспільства до питання покращення якості життя, забезпечення прав і недопущення стигматизації та дискримінації до ВІЛ-інфікованих; зміною пріоритетів надання різноманітних послуг цій категорії клієнтів.

Кількість людей у всьому світі, які живуть із ВІЛ/СНІД, постійно зростає, особливо в Східній і Центральній Азії, Центральній Європі.

В Україні щомісяця реєструється близько 1,6 тис. нових випадків ВІЛ-інфікування. За даними Українського Центру профілактики та боротьби зі СНІД станом на 1 січня 2011 року ВІЛ-позитивний статус підтверджено у 1444 дорослих та 311 дітей, а СНІД - у 646 дорослих та 18 дітей. Кумулятивна ж кількість випадків ВІЛ-інфекції серед дорослих становить 154234, дітей - 29130, випадків СНІД - 36750 серед дорослих і 1024 серед дітей [1].

Нормативно-правові засади державної політики щодо забезпечення та реалізації прав ВІЛ-інфікованих є: Конституція України (Ст.: 3, 49, 59), Закони України: «Про охорону дитинства», «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», «Про соціальні послуги», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», Указ Президента України «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей».

Проте наявність такого фундаментального нормативно-правового забезпечення та визнання цієї проблеми в українському суспільстві створює багато проблем, пов'язаних із певними факторами, від яких залежить становлення людей, які живуть з ВІЛ, а також соціальна підтримка їх сімей.

Тому метою статті є визначення проблем професійної підготовки висококваліфікованих працівників соціальної сфери до роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД, а також розробка рекомендацій щодо ґрунтовної теоретичної та практичної підготовки фахівців шляхом упровадження інноваційних технологій організації навчального процесу.

Окремі аспекти профілактики ВІЛ/СНІДу розглядалася в працях вітчизняних науковців та практиків: О. Балакіревої, М. Буроменського, Б.Ворника, Т. Воронцової, Т. Журавель, Б. Лазоренка, Т. Лях, В. Петровича,

О.Пилипенка, В. Пономаренка, О. Пурік, В. Стешенка, С. Терницької. Питання інтеграції людей, які живуть з ВІЛ, розкрито в працях Є. Большова, О. Девіс, О.Жмурко, С. Оксамитної, О.Походок, Ю. Сахно, Н. Храченко. О.Шестакоського.

Аналіз проблеми підготовки працівників соціальної сфери до роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД, дозволив виокремити суперечності між: соціально-педагогічними кваліфікаційними вимогами до професійної підготовленості майбутнього фахівця соціальної сфери і змістом та наявним рівнем професійної підготовки до роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД; традиційною технологією організації навчального процесу та завданнями підготовки активного, творчого, високопрофесійного фахівця соціальної сфери, здатного працювати з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД в умовах сучасних соціально-економічних перетворень; зростанням вимог суспільства до рівня професійної компетентності фахівців соціальної сфери і реальним рівнем їхньої професійної підготовки; складністю професійних функцій спеціаліста соціальної сфери і недостатністю розвинутих здібностей до продуктивного їх виконання у роботі з клієнтами з ВІЛ; підвищенням вимог до особистості спеціаліста соціальної сфери і рівнем розвитку його особистісно-професійних якостей, морального і духовного потенціалу; усвідомлення майбутніми працівниками соціальної сфери важливості та необхідності роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД, і відсутністю в них досвіду набуття умінь та навичок.

Подолання означених суперечностей потребує забезпечення необхідних педагогічних умов для формування готовності працівників соціальної сфери до роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД: формування мотивації фахівця соціальної сфери щодо важливості роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД; доповнення змісту фахових дисциплін у контексті підготовки працівників соціальної сфери до роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД; впровадження навчального спецкурсу «Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з клієнтами з ВІЛ» як обов'язкового предмету у професійній підготовці студентів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціальності «Соціальна педагогіка», «Соціальна робота» у вищих навчальних закладах, у системі післядипломної педагогічної освіти та підвищення кваліфікації спеціалістів центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; формування вмінь і навичок у фахівців соціальної сфери соціально-педагогічної роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД під час практичних, лабораторних занять та професійної практики).

Тому, виходячи з вищезначених педагогічних умов, що є обов'язковими при підготовці спеціалістів соціальної сфери до роботи з клієнтами з ВІЛ, фахівці у своїй роботі повинні керуватися принципами та володіти певними знаннями і навичками.

Принципами, якими має керуватися фахівець у роботі з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД, є: «дотримання і захист конституційних прав людини; адресованість та індивідуальний підхід; доступність, адресність та відкритість; добровільність вибору отримання чи відмови від надання соціальних послуг; гуманність; законність; конфіденційність» [3, с. 144].

Знаннями, якими має володіти працівник соціальної сфери у роботі з

людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД, виступають: нормативно-правові аспекти роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД; медичні аспекти догляду й лікування ВІЛ-інфікованих людей; технології індивідуальної та групової роботи; особливості догляду в громаді; соціально-психологічні аспекти життя ВІЛ-інфікованих людей та їх сімей; особливості розкриття статусу ВІЛ-інфікованих; соціальна підтримка ВІЛ-інфікованих в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та недержавних організацій.

Відповідно до того, що «майбутні фахівці соціальної сфери у роботі з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД, повинні керуватися принципами, володіти спеціальними знаннями, вони ще й повинні вміти: застосовувати отримані знання щодо теорії та методів роботи у організації взаємодії з ВІЛ-інфікованими; проводити оцінювання потреб клієнта; планувати втручання та складати план у здійсненні догляду за ВІЛ-позитивними людьми; застосовувати на практиці навички до- та післятестового консультування; створювати мережу підтримки ВІЛ-інфікованих та їх сімей; володіти навичками телефонного інформування та консультування в контексті проблем ВІЛ; застосовувати на практиці навички представництва з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД; проводити індивідуальні та групові форми роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД; взаємодіяти з різними фахівцями в межах мультидисциплінарної команди; вміти та бажати працювати в команді» [4, с. 9].

Тобто можна стверджувати, що наявність вищезначених знань і вмінь у працівників соціальної сфери у роботі з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД, гарантує значно вищого рівня підготовку фахівців у даному напрямку роботи. На сьогоднішній день, здійснюється підготовка спеціалістів та волонтерів до практичної роботи за такими формами: навчання за бюджетні кошти на факультетах та відділеннях соціальної роботи волонтерів, соціальних працівників, зокрема людей, які живуть з ВІЛ/СНІД, за відповідними рекомендаціями партнерських організацій; організація та проведення тематичних занять, семінарів для соціальних працівників та волонтерів, методичних зборів працівників центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та партнерських організацій; залучення спеціалістів соціальної роботи з дітьми та молоддю та волонтерів до участі в модульних курсах, які проводяться з фінансової підтримки ЮНІСЕФ, Міжнародного Альянсу з ВІЛ/СНІД, Британської Ради, Всеукраїнської благодійної організації «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД»; проведення науково-практичних конференцій, участь у національних конференціях ВІЛ-сервісних організацій і людей, які живуть з ВІЛ/СНІД; залучення лікарів-інфекціоністів міста до проведення занять з медико-соціальних аспектів ВІЛ/СНІД; підготовка методичних листів для соціальних працівників і волонтерів» [2, с. 58].

Отже, як бачимо, працівники соціальної сфери часто мають достатній практичний досвід, але при цьому їм бракує відповідної фахової підготовки. Тому актуальним і є питання підготовки фахівців та навчання персоналу ВІЛ-сервісних організацій, що має значно вплинути на рівень та якість надання послуг клієнтам.

Дотепер недержавні організації запроваджували власні тренінгові курси

для підготовки соціальних працівників. Важливо зазначити, що навчання, яке пропонують на тренінгах, не є тривалим і стосується лише окремих аспектів соціальної роботи, а не у цілому системи допомоги та догляду за людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД. Разом із тим до проведення такого навчання залучено чимало міжнародних організацій, накопичено значний досвід у цій сфері. Тому, на сьогодні в Україні і постала необхідність у підготовці спеціалістів, які, у свою чергу повинні: надавати клієнтам і членам їх сімей соціальних послуг на території центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інших державних установ, закладів, в умовах вуличного простору під час проведення тематичних групових та колективних заходів, на території сімей (за їх зверненнями); надання інформації клієнтам про можливість отримання ними послуг в інших державних установах; інформування клієнтів, членів сімей (за їх зверненнями) про діяльність організацій, груп взаємодопомоги та самопомоги людей, які живуть з ВІЛ/СНІД; сприяння в отриманні клієнтами медичних послуг на території медичних установ; здійснення соціального супроводу людей, які живуть з ВІЛ/СНІД за індивідуальними планами та контрактами, соціального патронажу на дому хворих на СНІД у термінальній стадії; здійснення посередницьких функцій між сім'ями та іншими державними установами, організаціями; залучення дітей, людей, які живуть з ВІЛ/СНІД, членів їх сімей до роботи спеціалізованих соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, участі в тематичних заняттях, соціально-культурологічних заходах; сприяння у влаштуванні дітей, які виховуються в сім'ях із проблемами ВІЛ/СНІД, в дошкільні та шкільні дитячі установи; сприяння в залученні клієнтів до волонтерської діяльності, роботи ВІЛ-сервісних організацій, груп взаємодопомоги та самопомоги людей, які живуть з ВІЛ/СНІД; сприяння в отриманні клієнтами гуманітарної допомоги; сприяння у формуванні в клієнтів навичок здорового способу життя; забезпечення організації та проведення соціальних програм спеціального оздоровлення сімей із дітьми, яких торкнулася проблема ВІЛ/СНІД; розповсюдження серед клієнтів тематичних інформаційних матеріалів, спеціальної літератури про життя з ВІЛ» [2, с. 57].

Тому, практична підготовка майбутніх спеціалістів соціальної сфери та їх подальше працевлаштування вимагає від викладачів вищих навчальних закладів розв'язання низки проблем: організація навчально-пізнавальної діяльності студентів з акцентом на їх активність та самостійність; формування психологічної готовності студентів до професійної діяльності з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД; втілення інноваційних технологій навчання майбутніх фахівців соціальної сфери у роботі з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД; збільшення тривалості та баз практики під час професійної підготовки студентів для роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД.

Підвищення рівня практичної підготовки майбутніх спеціалістів соціальної сфери висуває нові вимоги і до ставлення студентів до навчання: систематична підготовка студентів до кожного навчального заняття, які присвячені напрямкам та особливостям роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД; остійне опрацювання соціально-педагогічної, психологічної літератури по проблемі ВІЛ/СНІД; активна перевірка інновацій та їх подальше

застосування, вивчення передового соціально-педагогічного досвіду по проблемі ВІЛ/СНІД та використання ефективних методик і технологій у безпосередній діяльності з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД.

Отже, відповідно до актуальності окреслених проблем, урахувавши їх практичну значущість і недостатню розробленість у педагогічній науці, перед соціальною освітою в Україні постає завдання збалансувати складну ситуацію сьогодення, поставивши в центрі уваги людину, чия безпека, життєвий рівень, права і благоустрій бажають значно кращого. І саме тут навчання соціальної роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД повинно відігравати провідну роль.

Використана література:

1. Эпидемическая ситуация по ВИЧ-инфекции/СПИД в Украине [Электронный ресурс]: / Международный Альянс по ВИЧ/СПИДу в Украине. - Режим доступа: <http://www.aidsalliance.kiev.ua>
2. Калашніков Ю.В. Методичні рекомендації щодо соціальної підтримки людей, які живуть з ВІЛ (з досвіду роботи) / [Ю. В. Калашніков, Л. П. Крисов, Д. В. Муценко та ін.]. - К. : ДСССДМ, 2005. - 116 с.
3. Котова Н.В. ВІЛ-інфіковані діти: медичний догляд, психологічна підтримка, соціальний супровід, правовий захист / [Н.В. Котова, О.О. Старець, О.П. Пурик та ін.]. - К. : ТОВ «К. І. С.», 2010. - 176 с.
4. Семигіна Т. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом: метод. посіб. для проведення курсів підвищ. кваліфікації / Семигіна Т., Банас О., Венедиктова Н. - К. : Вид. дім «Києво- Могиллянська акад.», 2006. - 620 с.

МИРОШНИЧЕНКО НАТАЛИЯ АЛЕКСАНДРОВНА, Подготовка социальных педагогов к работе с людьми, которые живут с ВИЧ/СПИД.

В статье раскрываются проблемы, связанные с профессиональной подготовкой квалифицированных работников социальной сферы к работе с ВИЧ/СПИД клиентами, что предполагает основательную теоретическую и практическую подготовку специалистов, внедрение новых технологий организации учебного процесса. Автор раскрывает нормативно-правовые основы государственной политики в области обеспечения и реализации прав ВИЧ-инфицированных. Анализ проблемы подготовки работников социальной сферы к работе с людьми, которые живут с ВИЧ/СПИД, позволил выделить противоречия раскрытые в статье. Преодоление указанных противоречий требует обеспечения необходимых педагогических условий для формирования готовности работников социальной сферы к работе с людьми, которые живут с ВИЧ/СПИД. Поэтому исходя из вышеобозначенных педагогических условий, в статье раскрывается, что является обязательными при подготовке специалистов социальной сферы к работе с клиентами с ВИЧ, специалисты в своей работе должны руководствоваться принципами и обладать определенными знаниями и навыками. Автор раскрывает принципы, которыми должен руководствоваться специалист в работе с людьми, которые живут с

ВИЧ/СПИД; знання, котрими должен обладать работник социальной сферы в работе с людьми, которые живут с ВИЧ/СПИД.

Ключевые слова: работники социальной сферы, ВИЧ/СПИД, ВИЧ/СПИД клиенты, семьи, которые воспитывают ВИЧ-инфицированных детей.

MYROSHNICHENKO NATALIA, *Preparation of social teachers to work with people who are living with HIV/AIDS.*

The article discloses the problems connected with the professional training of qualified social workers to work with HIV/AIDS clients, which involves a thorough theoretical and practical training, the introduction of new technologies of educational process organization. The author reveals the legal framework of the state policy in the field of security and realization of rights of people living with HIV. Analysis of the problem of training social workers to work with people who are living with HIV/AIDS, allowed us to identify the contradictions revealed in the article. Overcoming these conflicts requires us to provide pedagogical conditions for formation of readiness of social workers to work with people who are living with HIV/AIDS. So based on the above pedagogical conditions, the author reveals what is required in the preparation of social workers to work with clients with HIV specialists in their work should be guided by the principles and to possess certain knowledge and skills. The author reveals the principles that should guide the professional in working with people living with HIV/AIDS. The author reveals the knowledge that should be possessed by a social worker in work with people living with HIV/AIDS are.

Keywords: social workers, HIV/AIDS, HIV/AIDS clients, families who are raising HIV-infected children.

УДК 378.016:37.013.42

Неїжпана Л. С.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СТАДІЙ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті на основі аналізу психолого-педагогічної літератури розкрито сутність проблеми професійногостановлення майбутнього фахівця як тривалого процесу розвитку особистості від початку формування професійних намірів до повної реалізації себе в професійній діяльності. Обґрунтовано, що процес професійного становлення особистості є багатоплановим, динамічним і містить декілька стадій. Визначено різні класифікації стадій професійного становлення майбутнього фахівця та доведено, що перехід від однієї стадії до іншої ініціюється змінами соціальної ситуації, перебудовою провідної діяльності, що призводить до професійного розвитку особистості, формуванню професійно обумовлених психологічних новоутворень та є основною детермінантою професійного самовизначення майбутнього фахівця.